

CO JEST WOLĄ BOŻĄ? STUDIUM SEMANTYCZNO-TEOLOGICZNE RZ 12,2

Streszczenie

W ziemskim życiu przepełnionym wątpliwościami chrześcijanin w wielu sytuacjach zadaje sobie pytania: Jaka jest wola Boża? Co powinienem czynić? Naturalną reakcją jest poszukiwanie odpowiedzi na kartach Pisma Świętego. Co o woli Bożej mówi nam św. Paweł? W których miejscach Biblii można znaleźć wskazówki dotyczące zamiarów Boga względem nas? Biblijne wyjaśnienia, choć mają dość ogólny charakter, mogą być dla poszukującego bardzo użyteczne. W tekście autor stara się określić zakres semantyczny biblijnych przymiotników (ἀγαθός, εὐάρεστος, τέλειος) służących określeniu woli Bożej oraz dostrzec wzajemne relacje pomiędzy nimi. Ich wielopłaszczyznowe zestawienie (statyczne, dynamiczne i relacyjne) pozwala na zbliżenie się do lepszego rozumienia zamysłu Stwórcy.

Słowa kluczowe: wola Boża, List do Rzymian, ἀγαθός, εὐάρεστος, τέλειος, θέλημα, studium semantyczne, Listy św. Pawła.

Wola Boża i jej pełnienie stoi w centrum chrześcijańskiej duchowości i moralności, a Biblia, jako ich fundament, może pomóc w jej odczytaniu. Pismo Święte od samego początku, bo już w Rdz 3, po upadku pierwszych rodziców przedstawia nam Boga, który pragnie zbawienia człowieka i ciągle wyciąga do niego rękę, ponieważ „[...] pragnie, by wszyscy ludzie zostali zbawieni i doszli do poznania prawdy” (1 Tm 2,4). Śledząc karty Pisma Świętego, znaleźć można kilkadziesiąt fragmentów bezpośrednio mówiących o woli Bożej. Ostatecznie można zadać sobie pytanie: Jaka jest wola Boża według św. Pawła, który w Rz 12,2 pisze, że jest ona tym, co „[...] dobre, co [Bogu] przyjemne i co doskonałe”? To pytanie stanowi rzeczywisty problem w pracy duszpasterskiej, gdy wierni zastanawiają się, jak rozwiązywać szczegółowe problemy w swoim życiu. Wydaje się, że św. Paweł bardzo jasno stara się pokazać, że odpowiedź na tak precyzyjne pytania nie istnieje, że należy szukać szerzej i dopiero z ogólnej zasady, na drodze rozeznania, mogą wpływać wytyczne dotyczące różnych sfer życia.

Na początku zostanie przedstawiona charakterystyka problematycznych zagadnień dotyczących Listu do Rzymian, a następnie przegląd i pogrupowanie wybranych tekstów Nowego Testamentu mówiących o Bożej woli (θέλημα τοῦ θεοῦ).

* Krzysztof Jan Wojtyra – katecheta; doktorant Instytutu Nauk Biblijnych Papieskiego Wydziału Teologicznego we Wrocławiu; absolwent Wydziału Neofilologii Uniwersytetu Adama Mickiewicza w Poznaniu (filologia włoska) oraz Papieskiego Wydziału Teologicznego we Wrocławiu (teologia biblijna).

Ostatnim elementem będzie próba analizy znaczenia słów: ἀγαθός, εὐάρεστος oraz τέλειος.

Ze względu na charakter artykułu, badanie zostanie ograniczone do form rzeczownikowej θέλημα oraz przymiotnikowych ἀγαθός, εὐάρεστος i τέλειος.

1. WOLA (θέλημα) W LITERATURZE NOWOTESTAMENTOWEJ

Pierwszym analizowanym terminem jest grecki rzeczownik θέλημα, pochodzący od czasownika θέλω, do którego dodano przyrostek -μα tworzący rzeczowniki rodzaju nijakiego, określające abstrakcyjne idee albo czynności¹. To pojęcie tłumaczy się jako «wola», «pragnienie»; w Nowym Testamencie jest np. mowa o woli Boga Ojca (Mt 3,35; J 4,34, Hbr 10,7.9.10.); o woli Jezusa (Łk 22,42; J 5,30). Ten leksem w LXX oznacza «wolę» (por. Ps 103,21) i jest tłumaczeniem słowa *rāṣôn*², «upodobanie» (por. Pwt 21,14) lub życzenie (por. 1 Krl 5,22-24) wyrażane przez hebrajskie *הַרְפָּה*.

W Nowym Testamencie leksem θέλημα w większości przypadków tworzy związek wyrazowy ze słowem θεός albo z określeniami na niego wskazującymi: σου, τοῦ πατρὸς [μου], τὸ σὸν, τοῦ πέμψαντός με, αὐτοῦ, τοῦ κυρίου.

1.1. θέλημα W NOWYM TESTAMENCIE (POZA CORPUS PAULINUM)

Liczba mnoga (θειήματα) występuje tylko dwa razy w Nowym Testamencie. Raz w Dz 13,22:

Znalazłem Dawida, syna Jessego, człowieka po mojej myśli, który we wszystkim wypełni moją wolę

– w tekście greckim występuje liczba mnoga: τὰ θελήματά μου. Drugi raz θελήματα pojawia się w Ef 2,3, i to wystąpienie zostaje omówione w paragrafie dotyczącym dzieł Pawłowych. Podobny cielesny wymiar woli znajduje się w Janowym prologu (ὁδὲ ἐκ θελήματος σαρκὸς οὐδὲ ἐκ θελήματος ἀνδρὸς [J 1,13]), gdzie przyjęcie Słowa przez człowieka nie wynika z woli ciała czy męża.

Kolejnym sposobem na zużytkowanie pojęcia θέλημα jest mowa o woli Boga. W *Modlitwie Pańskiej* Jezus uczy, aby się modlić:

[...] bądźź wola Twoja, jako w niebie tak i na ziemi (γενηθήτω τὸ θέλημά σου, ὡς ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ γῆς [Mt 6,10]).

¹ H.W. Smyth, *A Greek Grammar for Colleges*, New York – Cincinnati – Chicago – Boston – Atlanta 1920, s. 230, 241.

² Zasady transkrypcji przyjęto za *Nowym komentarzem biblijnym*.

W tym fragmencie (w. 9-10) wykorzystane czasowniki są w trybie rozkazującym (ἀγιασθήτω, ἐλθέτω, γεννηθήτω), co wskazuje na aktywność, działanie, habitualną chęć współpracy z wolą Bożą. Pragnienie wypełnienia tej woli zostanie powtórzone podczas modlitwy w ogrodzie Getsemani zarówno w relacji Łukaszowej: „Jednak nie moja wola, lecz Twoja niech się stanie!” (Łk 22,42), jak i Mateuszowej: „Ojcie mój, jeśli nie może ominąć Mnie ten kielich, i muszę go wypić, niech się stanie wola Twoja!” (Mt 26,42). Jezus staje się dla wierzących przykładem wypełniania woli Boga nie tylko słowem, ale również czynem.

Warto zauważyć, że ewangelista Mateusz łączy θέλημα z dopełnieniem „Ojca mego, który jest w niebie” (τοῦ πατρός μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς), podczas gdy ewangelista Jan – ze sformułowaniem „który mnie posłał” (τοῦ πέμψαντός με). Św. Jan kładzie duży nacisk na spełnianie posłannictwa Ojca. Jezus mówi:

Moim pokarmem jest wypełnić wolę Tego, który Mnie posłał (ἐμὸν βρώμᾳ ἐστὶν ἵνα ποιήσω τὸ θέλημα τοῦ πέμψαντός με [J 4,34]).

Kolejne przykłady znajdują się w następnych rozdziałach, np. w rozdziale piątym tejże Ewangelii Jezus mówi, że nie szuka swojej woli, lecz woli Tego, który go posłał (οὐ ζητῶ τὸ θέλημα τὸ ἐμὸν ἀλλὰ τὸ θέλημα τοῦ πέμψαντός με [J 5,30]). To poddanie swojej woli woli Ojca wyraża się także w Mowie Eucharystycznej z szóstego rozdziału Ewangelii wg św. Jana:

[...] ponieważ z nieba zstąpiłem nie po to, aby pełnić swoją wolę, ale wolę Tego, który Mnie posłał (J 6,38).

W Liście do Hebrajczyków 10,5-9, autor wkłada cytaty z LXX Ps 40(39),7-9a w usta Jezusa. Chrystus staje się człowiekiem, aby złożyć siebie w doskonałej ofierze, znieść ofiary starotestamentowe. Dzieje się to z woli Boga, jak jest napisane:

Oto idę, abym spełniał wolę Twoją. Usuwa jedną [ofiary], aby ustanowić inną (ἰδοὺ ἤκω τοῦ ποιῆσαι τὸ θέλημά σου. ἀναρῶ τὸ πρῶτον ἵνα τὸ δεύτερον στήσῃ [Hbr 10,9b]).

W ostatniej księdze Nowego Testamentu św. Jan wspomina wolę Stworzyciela:

Godzien jesteś, Panie i Boże nasz, odebrać chwałę i cześć, i moc, boś Ty stworzył wszystko, a dzięki Twej woli istniało i zostało stworzone (σὺ ἔκτισας τὰ πάντα καὶ διὰ τὸ θέλημά σου ἦσαν καὶ ἐκτίσθησαν [Ap 4,11]).

Z przytoczonej analizy Nowego Testamentu wyłania się obraz Chrystusa nuczającego *Modlitwy Pańskiej*, w której najpierw Jezus, a za nim cały Kościół wyraża gotowość na realizację Bożych zamierzeń. Staje się on żywym przykładem

zawierzenia Ojcu, gdy w ogrodzie Getsemani przedkłada Jego wolę nad swój lęk przed tym, co ma się wydarzyć. Ostateczne wypełnienie woli Boga dokona się na drzewie krzyża, kiedy złoży Siebie w najdoskonalszej ofierze, która usuwa ofiary Starego Testamentu i przynosi zbawienie, gdyż ostatecznym celem i wolą Ojca jest zbawienie człowieka:

To bowiem jest wolą Ojca mego, aby każdy, kto widzi Syna i wierzy w Niego, miał życie wieczne. A ja go wskreszę w dniu ostatecznym (J 6,40).

1.2. θέλημα w *CORPUS PAULINUM*

Pojęcie «wola» w dziele Pawłowym pojawia się 24 razy. Przede wszystkim na początku listów św. Paweł określa siebie jako powołanego z woli Boga (Παῦλος κλητὸς ἀπόστολος Χριστοῦ Ἰησοῦ διὰ θελήματος θεοῦ [1 Kor 1,1; por. także 2 Kor 1,1; Ef 1,1; Kol 1,1; Tm 1,1]).

Św. Paweł łączy wolę zarówno z folgowaniem pożądlivosti ciała (θέλήματα τῆς σαρκὸς καὶ τῶν διανοιῶν [Ef 2,3]), które sprowadza na człowieka gniew Boga, jak również z umiejętnością panowania nad porządami (ἐξουσίαν δὲ ἔχει περὶ τοῦ ιδίου θελήματος [1 Kor 7,37; por. także 1 Tes 4, 3-5]).

W *Corpus Paulinum* wolę określa się również pragnienie Boga Ojca, „[...] aby wyrwać nas z obecnego złego świata” (Ga 1,4) przez ofiarę Jezusa Chrystusa, co św. Paweł rozwija na początku Listu do Efezjan, wykładając naukę o historii zbawienia (por. Ef 1,3-14), która była owiana tajemnicą, ale dzięki łasce mądrości dostąpiliśmy jej zrozumienia. Należy zauważyć, że nie mamy do czynienia ze zbiorem przypadkowych wydarzeń, ale wszystko przebiega zgodnie z zamierzonym planem („zgodnie z zamysłem swej woli” – κατὰ τὴν βουλήν τοῦ θελήματος αὐτοῦ [Ef 1,11]).

Św. Paweł kilkakrotnie zachęca do poznawania woli Bożej:

usiłujcie zrozumieć, co jest wolą Pana (συνίετε τί τὸ θέλημα τοῦ κυρίου. [Ef 5,17]).

Apostoł Narodów modli się za Kolosan,

[...] aby doszli do pełnego poznania Jego [Boga] woli, w całej mądrości i duchowym zrozumieniu (Kol 1,9),

jak i przesyła pozdrowienia do Epafrasa, założyciela wspólnoty w Kolosach (por. Kol 1,7), który również zanosí modlitwy, aby stali mocno, doskonalili w pełnienu każdej woli Bożej (Kol 4,12). Gdy już poznają wolę Boga, to powinni ją wypełniać ze względu na Chrystusa, a nie ze względu na ludzi (μὴ κατ’ ὀφθαλμοδουλίαν ὡς ἀνθρωπάρεσκοι ἀλλ’ ὡς δούλοι Χριστοῦ ποιῶντες τὸ θέλημα τοῦ θεοῦ ἐκ ψυχῆς [Ef 6,6]).

W Biblii można również znaleźć opisy woli Boga niedookreślonej żadną przydawką. W Pierwszym Liście do Tesaloniczan św. Paweł wskazuje, że Bożą wolą jest świętość rozumiana przede wszystkim jako panowanie nad swoją cielesnością, miłość bliźnich (por. 1 Tes 4,3 nn.) oraz dziękczynienie (ἐν παντί εὐχαριστεῖτε τοῦτο γὰρ θέλημα θεοῦ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ εἰς ὑμᾶς. [1 Tes 5,18]).

1.2.1 θέλημα w Rz

W Liście do Rzymian pojęcie θέλημα pojawia się czterokrotnie. Dwa użycia, w 1. i 15. rozdziale, tworzą klamrę kompozycyjną. Św. Paweł powołuje się na wolę Bożą w sformułowanym przez siebie życzeniu przybycia do wspólnoty w sercu imperium:

[...] prosząc we wszystkich modlitwach moich, by kiedyś wreszcie za wolą Bożą nadarzyła mi się dogodna sposobność przybycia do was (Rz 1,10).

Swoją chęć spotkania się z Kościołem w Rzymie wyraża także w zakończeniu listu:

[...] żebym za wolą Bożą z radością do was przybył i mógł się dzięki wam pokrzepić (Rz 15,32).

Rzym nie miał być celem samym w sobie i zdaje się, że św. Paweł, zakończywszy swoją misję w Azji (por. Rz 15,19), przygotowywał dla siebie przyczółek w drodze do Hiszpanii (por. Rz 15,22-24a.28b).

Kolejne wystąpienie znajduje się w rozdziale drugim, gdzie omawiana jest relacja pogan i Żydów do Prawa i łamania go przez naród wybrany³. Cały fragment Rz 2,12-29 można podzielić na mniejsze jednostki tematyczne, jednakże tym, co łączy cały ten ustęp, jest motyw Prawa. Z punktu widzenia leksykalnego warto zauważyć, że w tym fragmencie pojawia się po raz pierwszy słowo νόμος oraz że występuje ono aż 19 razy⁴.

Samo Prawo nie zbawia człowieka, staje się wręcz oskarżycielem Żydów, którzy nie przestrzegają go (ww. 12-13). Poganin zaś, idąc za głosem sumienia, praktykuje Prawo, gdyż ma je wypisane w sercu (ww. 14-15). Św. Paweł w zakończeniu drugiego rozdziału (ww. 25-29) jasno wskazuje, że nawet zewnętrzne oznaki przynależności do narodu wybranego nie mają żadnej wartości, jeżeli w parze za nimi nie idzie wewnętrzne przestrzeganie Prawa – obrzezanie serca.

³ Por. S. Stasiak, *List do Rzymian. Wstęp. Przekład z oryginału. Komentarz (Nowy komentarz biblijny. Nowy Testament VI)*, Częstochowa 2020, s. 57.

⁴ R. Penna, *Lettera ai Romani. I. Rm 1-5. Introduzione, versione, commento di Romano Penna (Scritti delle Origini Cristiane VI)*, Bologna 2004, s. 228-229.

Dla św. Pawła jest to tak fundamentalna kwestia, że stawia wyżej poganina, który zgodnie ze swoim sumieniem przestrzega Prawa, chociaż go nie zna, niż Żyda obrzezanego i z prawem w rękę (w. 27).

Pomiędzy tymi dwoma tekstami (ww. 12-16; 25-29) znajduje się fragment, w którym Apostoł Narodów oskarża samych Żydów (ww. 17-24). Św. Paweł potępia hipokryzję członków narodu wybranego, którzy chlubią się z tego, kim są, że posiadają Prawo – źródło wiedzy i prawdy – uważają się za nauczycieli, a czyny ich są niezgodne z Torą. Takie zachowanie obraża wręcz Boga, gdyż poganie postrzegają Go przez pryzmat ich zachowania (ww. 23-24). Żydzi znają wolę Boga (γινώσκεις τὸ θέλημα τοῦ θεοῦ) [Rz 2,18]), ponieważ są pouczeni Prawem (κατηχούμενος ἐκ τοῦ νόμου [Rz 2,18]).

Ostatnie wystąpienie leksemu θέλημα przypada na początek rozdziału 12. Jego pierwsze dwa wersy są wstępem do części trzeciej listu – zasady i sprawiedliwość Boża w życiu wspólnoty (12,1 – 15,13). Wola Boża nie oznacza znajomości i wypełniania Prawa, co wypomina chwalcemu się Żydowi św. Paweł w Rz 2,18⁵. Chrześcijanin ma rozpoznawać, co jest wolą Boga i żyć nią zgodnie z poleceniem: „Wszystko badajcie, a co szlachetne – zachowujcie!” (1 Tes 5,21). Św. Pawłowi raczej nie chodzi o danie prostej odpowiedzi na pytanie, czym lub jaka jest wola Boża, ale zaprasza do rozeznawania jej w życiu. Wyznacznikami mają być trzy przymiotniki, którymi zostanie ona określona: „co dobre, co Bogu przyjemne i co doskonałe” (τὸ ἀγαθὸν καὶ εὐάρεστον καὶ τέλειον [Rz 12,2]).

Ludzka wola w Biblii określana jest jako nieidealna ze względu na swoje wiązanie z ciałem i jego dążeniami, które niekoniecznie są zgodne z Bożą wizją człowieka. Nie znaczy to jednak, że człowiek jest postacią tragiczną, gdyż św. Paweł podkreśla rolę woli w panowaniu nad ciałem i duchem. To jednak nie zwalnia nikogo z obowiązku poznawania woli Boga, gdyż każdy został powołany do świętości na wzór świętego.

Wola Boża związana jest z dziełem stworzenia i miłością, jaką je Bóg obdarzył, dlatego też historia zbawienia nie jest serią chaotycznych wydarzeń, lecz biegnie zgodnie z zamysłem woli Boga, której kulminacyjnym momentem była Chrystusowa ofiara na krzyżu. Wydarzenie Kalwarii jest praktycznym i najdoskonalszym wypełnianiem woli Boga, co też proponuje każdemu chrześcijaninowi św. Paweł na początku 12. rozdziału, aby złożyć z samego siebie ofiarę Bogu (por. Rz 12,1).

2. CECHY WOLI WEDŁUG ŚW. PAWŁA

Św. Paweł określił, że wolą Boga jest to, co dobre, przyjemne Bogu i doskonałe. W tej części artykułu zostaną przeanalizowane następujące przymiotniki: ἀγαθός, εὐάρεστος oraz τέλειος. Analiza poszczególnych wystąpień w Biblii pozwoli przy-

⁵ Szerzej ten motyw zostaje omówiony w: R. Penna, *Lettera ai Romani. III. Rm 12-16. Versione, commento di Romano Penna, (Scritti delle Origini Cristiane VI)*, Bologna 2008, s. 31. W polskiej literaturze ten problem zostaje omówiony w S. Stasiak, *List do Rzymian...*, dz. cyt., s. 545.

blizyć się do tego, co mógł mieć na myśli Apostoł Narodów, a tym samym do lepszego zrozumienia kryteriów rozeznawania woli Bożej.

2.1. ἀγαθός

Analizowany przymiotnik tłumaczy się jako «dobry», «szlachetny», «odważny», «mężny», «dzielny»⁶. W LXX przymiotnikiem ἀγαθός tłumaczy się hebrajskie *ṭōb*. Kultura hellenistyczna, w której powstaje przekład LXX, niesie z sobą ideę kalokagatii, przez co *ṭōb* bywa również oddawane greckim καλός.

καὶ εἶδεν ὁ θεὸς τὸ φῶς ὅτι καλόν (Rdz 1,4 LXX)

I widział Bóg, że ono jest dobre i piękne. (Rdz 1,4 BPK⁷)

Dlatego Popowski w swoim tłumaczeniu tego fragmentu przekłada καλός właśnie jako «dobre i piękne». Tę samą ideę można spotkać w Księdze Mądrości Syracha:

Co dobre, od początku dla dobrych zostało stworzone, a co przykre – dla występnych (Syr 39,25).

Pięknym zostaje nazwany kraj obiecany Izraelowi przez Boga (por. Wj 3,8; Lb 14,7; Pwt 1,25 i in.).

Cała Biblia odnosi się ostatecznie do osobowego Boga, który jako jedyny jest dobry (por. 1 Krn 16,34), o czym śpiewa psalmista: ἐξομολογεῖσθε τῷ κυρίῳ ὅτι ἀγαθός (Ps 117,1 LXX, por. także Ezd 3,11).

W Starym Testamencie to w literaturze mądrościowej odnaleźć można najczęściej odniesień do dobra. Może się wydawać, że odchodzi się od jednoznacznych konotacji ἀγαθός z Bogiem, np. Kohelet pisze, że szczęśliwe życie, dostatek i cieszenie się z niego są dobre, jednak zawsze podkreślany jest fakt, że ostatecznie wszystko jest darem od Boga (por. Koh 2,24; 3,12; 5,17; 8,15). W siódmym rozdziale swojej księgi Kohelet pisze:

nie ma na ziemi człowieka sprawiedliwego, który by [zawsze] postępował dobrze, a nigdy nie zgrzeszył (Koh 7,20)

co wskazuje, że dobroć polega na niegrzeszeniu, a więc przynależy tylko Bogu, jako doskonałemu. Księga Przysłów poucza, że dobre są roztropność (Prz 19,8),

⁶ Przy opracowaniu terminów greckim wykorzystano: *Grande Lessico del Nuovo Testamento*, red. G. Kittel, G. Friedrich, tłum. F. Montagnini, G. Scarpato, O. Soffritti, Brescia 1965-1992; R. Popowski, *Wielki słownik grecko-polski Nowego Testamentu*, Warszawa 2009; Z. Abramowiczówna, *Słownik grecko-polski*, Warszawa 1958-1965.

⁷ *Biblia pierwszego Kościoła*, przeł. oraz przypisami opatrzył R. Popowski, Warszawa 2017.

litościwość (Prz 19,22), dobra żona, która wiąże się z wielorakimi dobrami (Prz 18,22), czy prawdziwy przyjaciel (Koh 7,5; Prz 27,5.10). Jednak ponad dobra doczesne powinno się cenić postępowanie w prawdzie: κρείσσων πτωχὸς πορευόμενος ἐν ἀληθείᾳ πλουσίου ψευδοῦς (Prz 28,6). Księga Mądrości nazywa głupimi tych, którzy nie poznali Boga z rzeczy dobrych, które są dostępne ich zmysłom, a jeżeli za bogów uznali stworzenie, to tym bardziej powinni przyjąć Źródło tego piękna (por. Mdr 13,1-3). Dobrem dla wierzących są radość wieczna i miłosierdzie (por. Syr 2,9), bojaźń i zachowywanie przykazań (por. Syr 23,27). Bóg i stworzenie zostają określone jako dobre, gdyż Pan dba o człowieka i dostarcza mu wszystkiego, co niezbędne w swoim czasie (por. Syr 39,39). Posiadanie i zachowanie dobrego imienia są uważane za cenniejsze niż dobra ziemskie (por. Prz 22,1), gdyż po dobrym człowieku zostanie jego sława, a o grzeszniku zapomną (por. Syr 41,12-13).

Ozeasz oskarża Izraela o odwrócenie się od tego, co dobre; o odejście od Boga, pomimo deklaracji, że znają Go (por. Oz 8), skutkiem czego były ataki nieprzyjaciół (por. Jr 5,25).

Również w Nowym Testamencie, podobnie jak w Starym Testamencie, dobroć zostaje zdefiniowana przez Boga, do czego nawiązuje Jezus w rozmowie z bogatym młodzieńcem:

Czemu nazywasz Mnie dobrym? Nikt nie jest dobry, tylko sam Bóg (Mk 10,18).

W relacji Mateuszowej dobro jest synonimem Boga: εἷς ἐστὶν ὁ ἀγαθός (Mt 19,17). Jezus wskazuje na idealność, doskonałość, jak w przypadku dobrego sługi z przypowieści o talentach – δοῦλε ἀγαθὲ (por. Mt 25,21.23).

Evangelista Mateusz rozróżnia dobrych i złych, sprawiedliwych i niesprawiedliwych, nad którymi wstaje słońce (por. Mt 5,45; także Prz 15,3). W podobnym tonie Jezus głosi naukę o drzewie dobrym i złym i ich owocach (por. Mt 7,15-20, por. z Mt 12,35; Łk 6,45) czy o kłakolu w przypowieści o chwaście (Mt 13,24-30). Jednak sytuacja grzeszników nie jest przesądzona, o czym mówi przypowieść o uczcie królewskiej, na którą zaproszeni są i dobrzy i źli (por. Mt 22,1-14). Pierwsi to ci, którzy słuchają słowa Bożego i je wypełniają, to oni porównani są do ziemi żywej (dosł. dobrej – τὴν γῆν τὴν ἀγαθὴν [Łk 8,8]). Evangelista Łukasz człowiekiem dobrym i prawym (ἀνὴρ ἀγαθὸς καὶ δίκαιος) nazywa Józefa z Arymatei (por. Łk 23,50) – tego, który nie przystał na uchwałę Sanhedrynu skazującą Jezusa (por. Łk 23,51), który poprosił Piłata o ciało Jezusa (por. J 19,38) i zakupił płótno do pogrzebu (por. Mk 15,46).

W Ewangelii wg św. Jana ważnym tekstem związanym z motywem dobroci jest mowa o dobrym pasterzu (ὁ ποιμὴν ὁ καλὸς [J 10,11], por. J 10,1-21). W tej alegorii Jezus – prawdziwy pasterz Izraela (por. Ez 34), oddaje swoje życie za owce – τὴν ψυχὴν αὐτοῦ τίθησιν ὑπὲρ τῶν προβάτων (J 10,11), co dzieje się z nakazu Ojca (por. J 10,18), a wypełni się, gdy Chrystus złoży ofiarę na krzyżu za grzechy ludzi – owiec.

W Liście do Hebrajczyków dobro⁸ przyjmuje znaczenie zbawienia, którego Jezus staje się arcykapłanem: ἀρχιερεὺς τῶν γενομένων ἀγαθῶν (Hbr 9,11; por. także 10,1; J 5,29). Chrystus jest gwarantem nowego przymierza, gdyż Jego kapłaństwo trwa na wieki (por. Hbr 7-8), a ludzie, bez względu na osobę (por. Ef 6,8), mogą osiągnąć te dobra przyszłe, wypełniając dobre uczynki określone dawno przez Boga (por. Ef 2,10).

Św. Paweł w Liście do Rzymian już na początku listu pisze:

Chwała zaś, cześć i pokój spotka każdego, kto czyni dobrze (δόξα δὲ καὶ τιμὴ καὶ εἰρήνη παντὶ τῷ ἐργαζομένῳ τὸ ἀγαθόν [Rz 2,10, por. także Rz 2,7])

co zdaje się być echem Ps 36,27 LXX:

Unikaj zła, czyń dobro [ποιήσον ἀγαθόν], a będziesz mógł mieszkać tu na zawsze.

Czynić dobro, to wypełniać przykazania, które są święte, (ἀγία) sprawiedliwe, (δικαία) i dobre, (ἀγαθή) (por. Rz 7,12). Jednak to nie to, co dobre, ale to, co złe przychodzi mimowolnie ludzkiej, upadłej naturze (por. Rz 7,14-24), dlatego wypełnianie prawa jest zadaniem na całe życie.

Pismo Święte mianem «dobry» określa przede wszystkim Boga jako źródło wszelkiego dobra, nie tylko tego duchowego, eschatologicznego, ale również tego materialnego. Drogą do Najwyższego Dobra są Jego przykazania, które realizują się przez dobre uczynki, roztropność i miłosierdzie. Człowiekowi, jak uczy św. Paweł, przychodzi z łatwością grzeszenie, co wynika z ludzkiej natury po grzechu pierwszych rodziców, stąd czynienie dobra wymaga od ludzi wysiłku i zaparcia się samych siebie (por. Łk 9,23-27). Dobry jest Bóg oraz stworzenie i mądrość, czyli poznanie Prawa Bożego, które kieruje stworzeniem, wpisując się w Boży plan zbawienia realizowany w Chrystusie Jezusie, ze wszystkimi jego konsekwencjami, na czele z wiarą:

Dzieło Boże polega na tym, abyście uwierzyli w Tego, którego On posłał (J 6,29 BP).

2.2. εὐάρεστος

Przymiotnik εὐάρεστος tłumaczy się jako «mogący się podobać», «miły», «przyjemny». W Biblii odnosi się on do osób lub rzeczy, które podobają się Bogu. Tylko w Tt 2,9, który stanowi wyjątek, określa on relacje międzyludzkie: niewolnicy mają starać się przypodobać swoim panom.

W Starym Testamencie tylko dwa razy można znaleźć ten przymiotnik, i to tylko w Księdze Mądrości. Pierwszy fragment znajduje się w opisie sprawiedliwego, który umarł przedwcześnie (por. Mdr 4,7):

⁸ Wyjątkowo zostaje umówiony przykład rzeczownika, gdyż stanowi ważny wkład w analizę.

[...] ponieważ spodobał się Bogu, znalazł Jego miłość, i żyjąc wśród grzeszników, został przeniesiony (Mdr 4,10).

Bóg zabiera uczciwego człowieka, aby nie musiał przebywać wśród grzeszników, którzy mogliby na niego źle wpłynąć (w. 11). Można zadać pytanie, dlaczego dziś Bóg w ten sposób nie ochrania swoich sług przed zepsuciem? Odpowiedź znajduje się w wersetach 13-14:

Uczciwy jednak osiągnął doskonałość [...]. Jego dusza spodobała [ἀρεστή] się Panu [EP⁹].

To z powodu doskonałości sprawiedliwy dostępuje tego przywileju. W kontekście osoby warto zwrócić uwagę na postać Henocha, o którym można przeczytać, że εὐηρέστησεν Ἐνωχ τῷ θεῷ (Rdz 5,24; por. Syr 44,16), jego doskonałość została osiągnięta dzięki wierze, gdyż bez niej nie można podobać się Bogu (por. Hbr 11,5-6).

W dziewiątym rozdziale Księgi Mądrości znajduje się modlitwa o mądrość, której autor prosi w następujących słowach:

Wyślij ją [mądrość] z niebios świętych, ześlij od tronu swej chwały, by przy mnie będąc pracowała ze mną i żebym poznał, co jest Tobie miłe (Mdr 9,10).

Miłe Bogu jest kierowanie się mądrością, którą jest znajomość i działanie według Bożego prawa (w. 11-12), ponieważ „[...] jest miłe Twym oczom, co słuszne według Twych przykazań” (w. 9). Człowiek sam nie może poznać woli Bożej, gdyż z trudem potrafi zrozumieć to, co ziemskie (w. 13-16). Tylko otrzymanie Ducha Świętego pozwala na otrzymanie mądrości i poznanie woli Boga (w. 17-18).

W Liście do Efezjan św. Paweł zaleca: „Badajcie, co jest miłe Panu” (Ef 5,10), a tym, co jest miłe, są „owoce światłości” (w. 9) – dobroć, sprawiedliwość i prawda. W Liście do Rzymian św. Paweł doda, że „[...] sprawiedliwość, pokój i radość w Duchu Świętym” (Rz 14,17) jest służbą Jezusowi, a to podoba się Bogu (por. Rz 14,18). Autor Listu do Hebrajczyków dopowie:

[...] oby was [Bóg] udoskonalił we wszystkim, co dobre, abyście spełniali Jego wolę. Niech sprawia w was to, co jest Mu miłe, przez Jezusa Chrystusa, któremu chwała na wieki [wieków]. Amen (Hbr 13,21 EP).

W Liście do Rzymian na początku 12. rozdziału dwukrotnie pojawia się omawiany przymiotnik:

⁹ *Pismo Święte Starego i Nowego Testamentu. Najnowszy przekład z języków oryginalnych z komentarzem*, Częstochowa 2008.

A zatem proszę was, bracia, przez miłosierdzie Boże, abyście dali ciała swoje na ofiarę żywą, świętą, Bogu przyjemną [εὐάρεστον τῷ θεῷ], jako wyraz waszej rozumnej służby Bożej. Nie bierzcie więc wzoru z tego świata, lecz przemieniajcie się przez odnawianie umysłu, abyście umieli rozpoznać, jaka jest wola Boża: co jest dobre, co Bogu przyjemne [εὐάρεστον] i co doskonałe (Rz 12,1-2).

Św. Paweł zachęca, aby wierzący stawali się ofiarą, tzn. aby rezygnowali z siebie, poświęcali się, służąc Bogu, jak niegdyś ofiarowywano kozły i cielce (por. Hbr 9). Uwielbienie Boga w swoim ciele (por. 1 Kor 6,20): „[...] czy to przez życie, czy przez śmierć” (Flp 1,20) zostanie nazwane właśnie żywą, świętą (por. Rz 1,7a) i podobającą się Bogu ofiarą. Dwunasty rozdział otwiera część listu dotyczącą zasad życia chrześcijańskiego (Rz 12,1 – 15,13), stąd też nie przez przypadek padają słowa o świętej ofierze, jaką ma się stać wspólnota. «Święty», hebrajskie *qādōš*, oznacza tyle co «odłączony», «wyłączony», «oddzielony», «poświęcony dla», stąd św. Paweł ma niejako propozycję i zachętę, aby Kościół wyróżniał się w Rzymie właśnie zasadami, jakie mają panować we wspólnocie (por. J 13,35). Taką interpretację zdaje się potwierdzać w Liście do Filipian, gdzie pomoc udzieloną określa jako „[...] wdzięczności woń, ofiarę przyjemną, miłą Bogu” (Flp 4,18).

Takie życie ma być wyrazem rozumnej służby Bożej, która określona jest jako λογική λατρεία. Nowością św. Pawła jest oczyszczenie pojęcia λατρεία z jego wcześniejszych konotacji kultycznych znanych z greki klasycznej i LXX, a przede wszystkim z motywem rytów, czasu i przestrzeni świętych, aczkolwiek pojęcie to posiada u niego wartość religijną (por. Rz 1,9; 2 Tm 1,3)¹⁰. Leksem λογική (według słownika Popowskiego «rozumny», «duchowy») nie odnosi się do duchowości, niejako w kontraście do wcześniejszej mowy o ciele, ciężko też uznać, aby miał wyrażać to samo, co przymiotnik πνευματικός¹¹ czy odnosić się do Ducha Świętego¹². Tłumaczenie św. Hieronima – *rationabile obsequium* – wydaje się zbyt dosłowne.

Chodzi raczej o to, że kultu chrześcijańskiego opartego na wierze nie da się porównać z aktami rytualnymi spełnianymi w przeszłości zarówno przez pogan, jak i wyznawców judaizmu. Paweł uważa więc, że chrześcijanie nie posiadają jakichś szczególnych rytów kultycznych, a jedynie ich całe życie codzienne zastępuje wszystkie możliwe ofiary rytualne. Chrześcijanin jest wezwany do działania w swoim codziennym życiu w zgodzie ze swoją wiarą i godnością wyznawcy Chrystusa¹³.

¹⁰ Por. R. Penna, *Lettera ai Romani. III. Rm 12-16...*, dz. cyt., s. 24.

¹¹ Por. S. Stasiak, *List do Rzymian...*, dz. cyt., s. 544.

¹² Por. R. Penna, *Lettera ai Romani. III. Rm 12-16...*, dz. cyt., s. 26.

¹³ S. Stasiak, *List do Rzymian...*, dz. cyt., s. 544, por. także R. Penna, *Lettera ai Romani. III. Rm 12-16...*, dz. cyt., s. 25-27.

W ten sam sposób λογική λατρεία rozumiał ówczesny kard. Ratzinger, pisząc o

[...] logizacji (*Logisierung*) własnej egzystencji, wewnętrznym zjednoczeniem z ofiarą Chrystusa. Jego oddanie siebie chce być moim oddaniem, aby równocześnie dopełniła się i aby nastąpiło upodobnienie do Boga. [...] Liturgia rzeczywiście wskazuje na codzienność, na mnie w mojej osobistej egzystencji. Ma ona na celu, jak mówi św. Paweł we wspomnianym już tekście, by nasze «ciała» (czyli nasza cielesna, ziemna egzystencja) stały się «ofiarą żywą», zjednoczoną z «ofiarą» Chrystusa (Rz 12,1). Tylko tak rozumiała staje się natarczywość modlitwy ofiarniczej, charakterystyczna dla każdej chrześcijańskiej liturgii¹⁴.

Pismo Święte bardzo jasno określa zakres semantyczny przymiotnika εὐάρεστος. Jest to prawość i doskonałość duszy, którą się wyrabia dzięki mądrości otrzymanej od Ducha Świętego. Miłe Bogu jest przestrzeganie Jego przykazań oraz życie przepełnione dobrocią, sprawiedliwością, prawdą i pokojem. To przyjęte wartości, ofiara z samego siebie, mają wyróżniać wierzących w Chrystusa:

[...] po tym wszyscy poznają, żeście uczniami moimi, jeśli będziecie się wzajemnie miłowali (J 13,35).

Εὐάρεστος posiada też pewien wymiar kultyczny, polegający na uczynieniu ze swojego życia służby i ofiary Jezusowi (por. Rz 12,1). Ponadto należy zauważyć związek mądrości z czynieniem tego, co Bogu przyjemne. Mądrość to poznanie Bożych praw kierujących stworzeniem i wszelkiego rodzaju relacji. Tu εὐάρεστος zbliża się do pojęcia ἀγαθός. Z tym, że ἀγαθός ma charakter bardziej statyczny, podczas gdy εὐάρεστος – dynamiczny, tj. życie według przykazań, ośmiu błogosławieństw, postawy wpisujące się w porządek stworzenia, codzienne ofiarowywanie własnego życia.

2.3. τέλειος

Ostatnim przymiotnikiem, którego używa św. Paweł na opisanie woli Bożej, jest słowo τέλειος, które tłumaczy się jako «doskonały». Ten leksem, czego nie oddaje żadne polskie tłumaczenie, semantycznie niesie w sobie również znaczenie czegoś dokonanego, ukończonego, dopełnionego, czegoś, co osiągnęło swój ostateczny cel, podobnie jak włoskie *perfetto* czy niemieckie *perfekt*.

Tym pojęciem w Starym Testamencie, w wersji LXX, określa się doskonałość, nieskazitelność ofiary z opisu przygotowania paschy:

Baranek będzie bez skazy [πρόβατον τέλειον, w MT *tamim*] samiec, jednoroczny; wziąć możecie jagnię albo kozłą (Wj 12,5).

¹⁴ J. Ratzinger (Benedykt XVI), *Duch liturgii*, tłum. E. Pieciul, Poznań 2002, s. 55.

Warto w tym miejscu podkreślić związek z Rz 12,1, gdzie również εὐάρεστος posiada kultyczne, liturgiczne zabarwienie.

Chociaż wydarzenie Paschy było kluczowe dla historii Izraela, to przymiotnik τέλειος będzie pojawiał się przede wszystkim jako określenie osoby. Nieskazitelnym człowiekiem zostaje nazwany Noe (por. Syr 44,17), który cieszył się życzliwością Boga. W tym fragmencie αὐται δὲ αἱ γενέσεις Νωε Νωε ἄνθρωπος δίκαιος τέλειος ὢν ἐν τῇ γενεᾷ αὐτοῦ τῷ θεῷ εὐηρέστησεν Νωε (Rdz 6,9) autor wskazuje na nieskazitelność (τέλειος), która jest osiągnięta poprzez przestrzeganie prawa określanego w Biblii jako dobre (ἀγαθός). Bycie bez skazy jest źródłem podobania się (εὐηρέστησεν) Bogu. Autor biblijny, stawiając koło siebie analizowane w artykule pojęcia, ukazuje zależność między nimi.

W Powtórzonym Prawie Bóg przestrzega Izraela, jednocześnie potępiając kultury rodzimych mieszkańców Ziemi Obiecanej:

Masz być doskonały wobec Pana, twój Boga (Pwt 18,13 BPK).

Naród wybrany ma być doskonały, a więc przestrzegać Prawa (por. Pwt 12,1; 1 Krl 8,61s), a wówczas Bóg dochowa mu wierności (por. 2 Sm 22,26). Wówczas doskonałość była związana ze świętością rozumianą nie tylko jednostkowo, jako dążenie do prawego postępowania (oddzielenie się do tego, co grzeszne), ale również społecznie, jako separatyzm względem narodów ościennych.

Warty zauważenia jest fakt, że w 1. Księdze Królewskiej przymiotnik τέλειος zawsze występuje w relacji do serca, które Izraelici wiązali z emocjami, charakterem, intelektem, działaniami, decyzjami i wolą¹⁵:

Niech serca nasze będą bez skazy wobec Pana, naszego Boga, abyśmy bogobojnie postępowali za Jego nakazami i przestrzegali Jego przykazań, tak jak jest dzisiaj (1 Krl 8,61 BPK).

I przez to, gdy Salomon dożył starości, jego serce nie było tak nieskazitelne względem Pana, jego Boga, jak było serce Dawida, jego ojca. Owe obce kobiety skierowały jego serce ku swoim bogom (1 Krl 11,4 BPK).

Naśladował on grzechy swojego ojca, które przy nim popełniał. Jego serce nie było bez skazy wobec Boga, jak było serce Dawida, jego przodka (1 Krl 15,3 BPK).

Chociaż nie usunął tak zwanych wyżyn, jednak serce Asy było nienaganne wobec Pana przez wszystkie dni (1 Krl 15,14 BPK).

W podobnym tonie zwraca się Dawid do Salomona z zaleceniem i przestrogą:

¹⁵ A. Berlejung, Ch. Frevel, F. Dalla Vecchia, *I concetti teologici fondamentali dell'Antico e del Nuovo Testamento (Biblioteca di teologia contemporanea 143)*, tłum. C. Danna, M. Di Derio, D. Pezzetta, Brescia 2009, s. 258-259.

A zatem, Salomonie, mój synu, uznawaj Boga swoich przodków i służ Mu sercem nieskalanym i oddaną Mu duszą, Pan bowiem dokładnie przegląda wszystkie serca i zna każde ukryte pragnienie. Jeśli ty będziesz Go szukał, On pozwoli ci się znaleźć; a jeśli Go opuścisz, On cię opuści na zawsze (1 Krn 28,9 BPK).

Tłumacze LXX oddali przez τέλειος hebrajskie terminy *šālēm* oraz *tām* – «cały», «niepodzielny» – stąd wynika, że serce ma być oddane na wyłączność Jahwe, w przeciwieństwie do serca podzielonego, gdy Izrael służył zarówno Jahwie, jak i cudzym bogom.

W księgach dydaktycznych uwagę zwracają Pnp oraz Mdr. Autor Pieśni nad Pieśniami określa jako bez skazy (por. Pnp 5,2) i doskonałą (por. Pnp 6,9) swoją przyjaciółkę, gołąbkę, która jest symbolem Izraela-Kościoła. W tekście relacja miłosna budowana jest na zasadzie wyłączności Oblubieńca i Oblubienicy względem siebie, co zostaje podkreślone w warstwie leksykalnej poprzez użycie hebrajskiego *tām*, gdyż tylko w ten sposób – na wyłączność – miłość może osiągnąć swój cel. Podobnie jak do poznania tego, co miłe Bogu potrzebna była mądrość (por. Mdr 9), tak samo jest ona niezbędna, aby być doskonałym (por. Mdr 9,6), co po raz kolejny wskazuje na związek między analizowanymi pojęciami.

Nowy Testament w wielu miejscach mówi o doskonałości, dzięki czemu można jeszcze lepiej zrozumieć zamysł św. Pawła. Jezus, w relacji ewangelisty Mateusza, bardzo wysoko podnosi poprzeczkę wymogom stawianym chrześcijanom. Jako wzór doskonałości już nie jest stawiany inny człowiek – jak wcześniej Noe – lecz sam Bóg:

Bądźcie więc wy doskonali, jak doskonały jest Ojciec wasz niebieski (Mt 5,48).

Radykalizm i wysokie wymagania zostają powtórzone podczas rozmowy z bogatym młodzieńcem, gdy Jezus daje naukę o tym, co zrobić, aby być doskonałym:

[...] idź, sprzedaj, co posiadasz, i rozdaj ubogim, a będziesz miał skarb w niebie. Potem przyjdź i chodź za Mną! (Mt 19,21).

Taką samą, boską miarę przyłożył św. Paweł, pisząc o celu budowania Ciała Chrystusa

[...] aż do osiągnięcia jedności w wierze i poznaniu Syna Bożego, do osiągnięcia doskonałego człowieczeństwa i wielkości na miarę Pełni Chrystusa (Ef 4,11 BP¹⁶).

¹⁶ *Pismo Święte Starego i Nowego Testamentu w przekładzie z języków oryginalnych ze wstępami i komentarzami*, oprac. zespół pod red. M. Petera i M. Wolniewicza, Poznań 1975.

Przymiotnik τέλειος może również oznaczać kogoś dojrzałego duchowo, podobnie jak było z przykładem Noego:

Bracia, nie bądźcie dziećmi w swoim myśleniu, lecz bądźcie jak niemowlęta, gdy chodzi o rzeczy złe. W myślach waszych bądźcie dojrzałi! (ταῖς δὲ φρεσὶν τέλειοι γίνεσθε [1 Kor 14,20, por. także 1 Kor 2,6]).

Św. Paweł zachęca, aby myśleć trzeźwo, ale w relacji do zła być jak niemowlęta, które są niewinne i złem niezainteresowane. Również w tym fragmencie można zauważyć relację wyłączności, gdyż serce dziecka jest zero-jedynkowe, szczere, bezkompromisowe i ma być przykładem dla wierzących, że nie można być blisko Jahwe i współpracować ze złem, że należy dokonać prostego wyboru, bez kalkulacji zysków i strat. W podobnej konwencji autor Listu do Hebrajczyków wiernych zaczynających poznawać prawdy Boże przyrównuje do małych dzieci, które piją tylko mleko, natomiast stały pokarm jest dla dorosłych, czyli tych, którzy są wprawiieni w rozróżnianiu dobra od zła (por. Hbr 4,12-14). Ponieważ to wytrwałość w pokonywaniu pokus prowadzi do doskonałości (por. Rz 5,3-4; Jk 1,2-4).

Kolejną cechą, która związana jest z przymiotnikiem τέλειος, jest zastępowalność osób/rzeczy niedoskonałych przez doskonałe (por. 1 Kor 13,10). Tak też jedyna, doskonała ofiara Chrystusa zastępuje dotychczasowe niedoskonałe, liczne i powtarzalne ofiary. Jego krew zastępuje krew zwierząt ofiarnych; znosi On też ziemski, ludzką ręką uczyniony przybytek, aby przebywać w przybytku niebiańskim (por. Hbr 9). Dlatego tylko z góry można otrzymać każde dobro, każdy doskonały dar (por. Jk 1,17).

Doskonała miłość (ἡ τελεία ἀγάπη) jest wolna od lęku, usuwa go, ponieważ strach wiąże się z odczuciem kary (por. 1 J 4,18). Św. Jan chce ukazać, że jeżeli powstrzymywanie się od jakiegoś działania albo wypełnianie przykazań wynika z obawy przed karą, to jeszcze niedostatecznie się kocha. Św. Paweł dopowie, „[...] że miłość jest doskonałym wypełnieniem Prawa” (Rz 13,10b).

Słowo τέλειος odnosi się w Biblii przede wszystkim do doskonałości osoby, której wzorem w Starym Testamencie jest baranek bez skazy. W Starym Testamencie doskonałość była związana z przestrzeganiem Prawa, co gwarantowało przychyłność Boga. Tłumacze LXX wykorzystują τέλειος do przetłumaczenia terminów *šālēm*, *tāmim* oraz *tām* w kontekście wyłączności dla Jahwe. Serce człowieka ma być niepodzielone, ofiarowane tylko dla Boga, co jest wypełnieniem pierwszego przykazania (por. Wj, 20,3; Pwt 5,7). Nowy Testament kontynuuje tę myśl, jednak nie chodzi już o Prawo Starego Testamentu, ale o prawo miłości, tak jak nie chodzi już o baranka bez skazy, ale o Chrystusa (por. 1 P 1,18-19) i codzienną ofiarę z siebie (por. Rz 12,1). W Starym Testamencie człowiek miał uświęcać się ze względu na Boga (por. Kpł 11,44), podczas gdy Nowy Testament jako cel ukazuje doskonałość Boga, aby osiągnąć doskonałość człowieczeństwa. Pismo Święte uczy, że doskonałe zastępuje to, co niedoskonałe, jak ofiara Jezusa, jedna i doskonała

zastąpiła wszystkie ofiary starego przymierza. Chrystus, zgodnie z Janową Ewangelią, przyszedł, aby karmić się wolą Ojca i wypełnić, ukończyć Jego dzieło (por. J 4,34). Trzy określenia wykorzystane przez św. Pawła w Rz 12,2 do opisu woli Bożej są wyrazem idei, które zazębiają się ze sobą i wyrażają różne aspekty: ἀγαθός – statyczny, εὐάρεστος – dynamiczny, a τέλειος – relacyjny.

ZAKOŃCZENIE

Pytania postawione we wstępie nie należą do łatwych. Problem woli Bożej będzie nieustannie powracał w działalności duszpasterskiej, a problemy współczesnego społeczeństwa prawdopodobnie zwiększa tylko ilość dylematów i trudnych decyzji, przed którymi stawać muszą chrześcijanie. Dość wspomnieć o powracających dziś wątpliwościach bioetycznych związanych ze stosowaniem niektórych rodzajów szczepionek, wobec których Kościół musiał zająć stanowisko. Podobnie wiele problemów z rozpoznaniem woli Bożej napotykać wierni w swoim życiu prywatnym, często coraz bardziej skomplikowanym i pogmatwanym.

W słowie Bożym odnaleźć możemy tylko bardzo ogólne wskazówki wyjaśniające nam, czym jest wola Boża. Nie byłoby przecież możliwe, by zawierało ono w sobie konkretne odpowiedzi na pojedyncze sytuacje życiowe. Co zatem powinien uczynić chrześcijanin chcący rozeznąć wolę Pańską w swoim indywidualnym przypadku? Pierwszym krokiem będzie odniesienie się do Boga i zadanie sobie samemu pytania: Czy moja decyzja jest zgodna z przykazaniami? Wola człowieka może przecież stać w opozycji do woli Boga; wtedy, gdy ludzkie dążenia motywowane są przede wszystkim przyjemnością i użytecznością. Boża optyka bywa odmienna i często w oczach świata może wydawać się głupotą (por. 1 Kor 1,17-31). Pismo Święte uczy nas opierania się przede wszystkim na prawie ogłoszonym nam przez naszego Zbawiciela, Jezusa Chrystusa; zaś wszystkie decyzje powinny być oceniane w świetle Jego nauki.

Co oczywiste: źródłem woli Bożej jest On sam, z tego zaś wynika, że musi być ona czymś dobrym (ἀγαθός). Przywiązanie się do Pana, jako źródła wszelkiego dobra, nie będzie jednak wymagało od człowieka unikania tego, co ziemskie i materialne: ten świat również jest jego dziełem. Ale korzystanie z dóbr ziemskich musi mieć odpowiednią miarę. Boga poznajemy za pośrednictwem stworzonej rzeczywistości, w której odnaleźć możemy elementy dobra i piękna. Pismo Święte wskazuje nam, że właściwym sposobem na wypełnianie woli Bożej jest postępowanie zgodnie z przykazaniami – prowadzi ono do zbawienia. Dusza przyjemna (εὐάρεστος) Bogu spełnia Jego wolę, charakteryzując ją doskonałość i prawość, które jednak nie wynikają z niej samej, a są darami otrzymywanymi przez Ducha Świętego, zgodnie z biblijną ideą, że doskonałe jest to, co osiągnęło swój szczyt i zostało doprowadzone do końca (τέλειος)

Św. Paweł Rz 12,2 dokonał zupełnie nieprzypadkowego wyboru określeń woli Bożej. Każdy z zastosowanych przez niego przymiotników, chociaż ma odmien-

ne znaczenie, dobrze uzupełnia się z pozostałymi. Ἀγαθός jest statyczne, wyraża metafizykę, transcendentale dobrego Boga oraz stworzenia, które na początku stworzył jako dobre – zgodnie z zamysłem Jego woli. Εὐάρεστος wnosi do tekstu pewną dynamikę. Człowiek ma bowiem najpierw poznać Boży plan zbawienia, a następnie stać się jego częścią aż do całkowitego ofiarowania swojego życia Jezusowi. Τέλειος określa relację wyłączności dla Boga, którego symbolem jest niepodzielone serce, całe dla Jahwe. Τέλειος – to tłumaczenie hebrajskich terminów oznaczających całość (*šālēm*, *tāmīm* oraz *tām*) oznacza poznanie i zrozumienie rzeczywistości jedynego i prawdziwego Boga. Nieskazitelnosc człowieka, opisywana przez apostoła, opiera się na przestrzeganiu przykazań. Niewolnik Jezusa Chrystusa podkreśla w Liście do Rzymian, że „miłość jest doskonałym wypełnieniem Prawa” (Rz 13,10b), a „kto bowiem miłuje bliźniego, wypełnił Prawo” (Rz 13,8b). Doskonałą miłość przedstawił św. Jan: „Nikt nie ma większej miłości od tej, gdy ktoś życie swoje oddaje za przyjaciół swoich” (J 15,13), czego dokonał Chrystus ofiarowany za nas, „aby każdy, kto w Niego wierzy, nie zginął, ale miał życie wieczne” (J 3,16).

Biblia nie jest księgą łatwych odpowiedzi. Jednak zrozumienie pewnych zasad i fundamentów, które przedstawia nam słowo Boże, pozwala, dzięki użyciu rozumu, znaleźć rozwiązania aktualne także dziś. Prorok Micheasz mówi:

Czy nie pouczono cię, człowiecze, co prawdziwie piękne? Albo czego Pan oczekuje od ciebie? Czy nie tego, byś spełniał Jego wyroki, byś kochał miłosierdzie, byś zawsze był gotowy do podążania za Panem, twoim Bogiem? (Mi 6,8 BPK)

Kiedy zatem chrześcijanin stoi przed wyborem, dylematem, trudnością, powinien zwrócić uwagę na następujące kwestie: Czy to, co chcę zrobić, jest zgodne z przykazaniami? Czy wynika to z rozeznania, z mądrości, czy jest może impulsem chwili? Czy dana decyzja przybliży mnie do pełni człowieczeństwa? Czy dzięki temu wyborowi będę bliżej Boga, czy może oddalę się od Niego?

BIBLIOGRAFIA

- Abramowiczówna Z., *Słownik grecko-polski*, Warszawa 1958-1965.
- Berlejung A., Frevel Ch., Dalla Vecchia F., *I concetti teologici fondamentali dell'Antico e del Nuovo Testamento (Biblioteca di teologia contemporanea 143)*, tłum. C. Danna, M. Di Derio, D. Pezzetta, Brescia 2009.
- Cranfield C.E.B., *La lettera di Paolo ai romani (capitoli 1-8)*, Torino 1998.
- Fitzmyer J., *Lettera ai Romani: commentario critico-teologico*, Casale Monferrato 1999.
- Fitzmyer J., *List do Rzymian [w:] Katolicki komentarz biblijny*, red. A. Fitzmyer, R.E. Brown, R.E. Murphy, Warszawa 2004.

- Kittel G., Friedrich G., *Grande Lessico del Nuovo Testamento*, tłum. F. Montagnini, G. Scarpata, O. Soffritti, Brescia 1965-1992.
- Penna R., *Lettera ai Romani. I. Rm 1-5. Introduzione, versione, commento di Romano Penna (Scritti delle Origini Cristiane VI)*, Bologna 2004.
- Penna R., *Lettera ai Romani. III. Rm 12-16. Versione, commento di Romano Penna (Scritti delle Origini Cristiane VI)*, Bologna 2008.
- Popowski R., *Wielki słownik grecko-polski Nowego Testamentu*, Warszawa 2009.
- Ratzinger J. (Benedykt XVI), *Duch liturgii*, tłum. E. Pieciul, Poznań 2002..
- Schlier H., *La lettera ai Romani. Testo greco, traduzione e commento (Commentario teologico del Nuovo Testamento 6)*, tłum. R. Favero, G. Torti, Brescia 1982.
- Smyth H.W., *A Greek Grammar for Colleges*, New York – Cincinnati – Chicago – Boston – Atlanta 1920.
- Stasiak S., *List do Rzymian. Wstęp. Przekład z oryginału. Komentarz (Nowy komentarz biblijny. Nowy Testament VI)*, Częstochowa 2020.
- Stuhlmacher P., *La Lettera ai romani (Nuovo Testamento. Seconda serie 6)*, Brescia 2002.

KRZYSZTOF JAN WOJTYRA

WHAT IS GOD'S WILL? A SEMANTIC AND THEOLOGICAL STUDY OF ROMANS 12:2.

Abstract

In the earthly life, full of doubts, a Christian frequently asks himself: “What is God’s will? What should I do?” A natural response is to look for the answer to this question on the pages of the Scripture. What does St. Paul tell us about God’s will? Where in the Bible can we find hints of God’s intentions towards us? Biblical explanations, although of a fairly general nature, can be very helpful to the seeker. In the article, the author tries to define the semantic range of biblical adjectives (from *εὐαθός* to *εὐάρεστος* and *τέλειος*) used to denote the will of God and to discern the interrelationships between them. Their multifaceted statement (static, dynamic and relational) allows us to come closer to a better understanding of the Creator’s intentions.

Keywords: will of God, Letter to the Romans, semantic study, Paul’s letters, *εὐαθός*, *εὐάρεστος*, *τέλειος*, *θέλημα*.